

בס"ד, ז' כסלו התשפ"ו

זבחים ע"ד – תליית איסור בדבר שאבד, דיני תערובות וספק ספיקא

שאלות:

1. במחסן עם 100 קופסאות שימורים כשרות, התערבבה קופסה אחת של בשר ללא הכשר. אם קופסה אחת נפלה מהמשאית, מותר לשווק את שאר הקופסאות?

תליית האיסור בדבר שאבד

הגמרא דנה במקרה של תערובת איסור והיתר, שבה אחד הפריטים אבד.

○ **רב נחמן** מביא בשם **רב**: שאם טבעת של עבודה זרה התערבבה במאה טבעות, ואחת מכל התערובת נפלה לים הגדול – כל הטבעות הנותרות מותרות. ההנחה היא ("תולים") שהטבעת שאבדה היא זו שהייתה של איסור. הדין הזה של "תולין" נאמר רק כאשר האיסור המקורי הוא מדרבנן (כלומר, מהתורה הטבעת בטלה ברוב, ורק חכמים החמירו שלא לבטל, ולכן בספק כזה מקלים).

○ **רבא מקשה** על **רב** מהמשנה שלנו: אם זבח פסול התערבב בריבוא, "ימותו כולן". למה לא נאמר שאם אחת מהבהמות תמות, נתלה את האיסור בה ונתיר את השאר?

○ **התירוץ: רב נחמן** עונה ש**רב** שסובר כשיטת **רבי אליעזר**, שלמדנו שאם ראש של קורבן פסול שהתערבב באחרים הוקרב, כל השאר מותרים. גם כאן, אנחנו תולים את האיסור בדבר שאבד/הוקרב.

○ **רבא מקשה** על התירוץ: הרי **רבי אלעזר** אומר **שרבי אליעזר** התיר רק למכור את שאר הראשים "שנים שנים", אבל לא אחד אחד! **רב נחמן** עונה שגם **רב** התכוון לזה שיש למכור את הטבעות הנותרות בזוגות. זו תקנה נוספת על דין "תולין", כדי להוסיף עוד ספק: כאשר מוכרים שניים יחד, ברור שלפחות אחד מהם הוא היתר, ולכן זו לא מכירה של איסור ודאי.

2. בקבוק יין נסך התערבב במאה בקבוקים. לאחר מכן, הבקבוקים פוצלו לשתי קבוצות, 40 ו-60. אם דני לקח בקבוק מקבוצת ה-40, הוא יכול לשתות את היין?

דיני ספק ספיקא

○ **רב** אמר שאם טבעת של עבודה זרה התערבבה במאה, והתערובת התפצלה לקבוצת מיעוט (40) וקבוצת רוב (60), ההנחה היא שהאיסור נמצא בקבוצת הרוב. לכן, אם פרשה טבעת אחת מקבוצת ה-40 והתערבבה בתערובת אחרת, היא לא אוסרת אותה. (לפי **רש"י**, מכיוון שלא מדובר במקרה שאחת נאבדה כמו בנושא הקודם, 40 הטבעות עצמן, אם נשארו לבדן, עדיין אסורות מספק, ורק אם יתערבבו שוב וייצרו "ספק ספיקא" – יותרו, לדעת **הרשב"א** גם ה-40 עצמם מותרים בלי עוד תערובת אלא שאסור לאכול אותם בבת אחת על ידי אדם אחד).

○ **שמואל** חולק על **רב** במקרה של טבעת עבודה זרה, ומחמיר באיסור עבודה זרה, ש"ספיקא וספק ספיקא אסורה עד סוף העולם". לכן, גם 40 הטבעות יהיו אסורות לעולם.

○ הגמרא מקשה על **שמואל** מברייתא מפורשת שאומרת ש"ספק עבודה זרה – אסור, וספק ספיקא – מותר".

○ הגמרא מתרצת שהנושא של ספק ספיקא בדברים חשובים נתון במחלוקת תנאים:

- **רבי יהודה:** אוסר "ספק ספיקא" בדבר חשוב (כמו רימוני באדן).
- **רבי שמעון:** מתיר "ספק ספיקא" גם בדבר חשוב. לשיטתו, אם רימון איסור נפל לריבוא (והכל נאסר), ואז פרש אחד מהריבוא ונפל לשלושה, ואז פרש אחד מהשלושה – האחרון שפרש, וכן שלושת הרימונים הנותרים, מותרים.

○ והגמרא מבררת כמי מהתנאים סובר **שמואל**:

- לא ניתן לומר שהוא שסובר **כרבי יהודה**, כי **רבי יהודה** אוסר ספק ספיקא בכל האיסורים החשובים, ו**שמואל** החמיר רק בעבודה זרה. וגם לא ניתן לומר שהוא שסובר **כרבי שמעון**, כי **רבי שמעון** מתיר ספק ספיקא אפילו בעבודה זרה.
- לכן הגמרא מגיעה למסקנה **ששמואל** שסובר **כרבי יהודה** רק לגבי עבודה זרה (שבה יש להחמיר), אבל חולק עליו וסובר **כרבי שמעון** לגבי שאר האיסורים.

○ הגמרא שואלת: למה **רבי שמעון** אמר שהרימון שנפל לתוך "שלושה"? הרי מספיק שיפול לתוך שניים כדי שיהיה רוב היתר! הגמרא עונה שהכוונה היא לשניים של היתר, והוא השלישי.

3. אם חבית יין של תרומה התערבבה במאה חביות, ושימי פתח בטעות אחת מהן, האם מותר לשתות את היין שבתוכה?

חבית של תרומה שהתערבבה

הגמרא חוזרת לדון בעיקרון של תליית האיסור בדבר שאבד, ומביאה שיטות נוספות.

- **ריש לקיש** אומר אותו עיקרון לגבי חבית של תרומה שהתערבבה במאה חביות ונפלה אחת מהן לים המלח – כולן מותרות.
- הגמרא מסבירה למה צריך היה ללמד את הדין הזה גם בעבודה זרה וגם בתרומה:
 - אם היינו לומדים רק בעבודה זרה, היינו אומרים שההיתר הוא כי "אין לה מתירין", אבל בתרומה, שיש לה פתרון ("למכור לכהן"), נחמיר.
 - ואם היינו לומדים רק בתרומה, היינו אומרים שההיתר הוא כי נפילת חבית גדולה "ניכרת", ולא יבואו בטעות להתיר תערובת שלא אבד ממנה כלום. אבל בטבעת קטנה, שלא ניכרת נפילתה, נחמיר.
- **רבה** מסייג את הדין של **ריש לקיש**, ואומר שהוא נאמר רק בחבית גדולה, שנפילתה "ניכרת", אבל לא בתאנה קטנה. אבל **רב יוסף** חולק ואומר שאין הבדל: "כנפילתה כך עלייתה" – כמו שאנחנו מחשיבים את נפילתה לאסור את הכל, ככה יש להחשיב את יציאתה כדי להתיר את הכל.

○ **דינים נוספים בתערובת תרומה:**

- **רבי אלעזר:** אומר שאם חבית תרומה התערבבה במאה חביות סתומות (שהן לא בטלות כי הן חשובות), ו**בדיעבד** נפתחה אחת מהן, עכשיו היא כבר לא "דבר חשוב" ובטלה ברוב. יש להפריש ממנה שיעור "כדי דימועה" (אחוז התרומה בתערובת) ולתת לכהן, והשאר מותר. **רב נחמן** מדייק שזה דין בדיעבד, ולא היתר לפתוח לכתחילה.

- **רבי אושעיא:** אומר שאם חבית תרומה התערבבה ב-150 חביות, ונפתחו מאה מהן, יש להפריש "כדי דימועה" מכל אחת מהמאה, והחמישים הנותרות עדיין אסורות עד שייפתחו. אנחנו לא אומרים שהאיסור בוודאי נמצא ברוב (במאה שנפתחו).

4. האם ניתן לזהות בהמה טריפה בלי לשחוט אותה?

בירור תערובת בטריפה

הגמרא חוזרת למשנה שפתחה את הפרק ומבררת פרטים לגבי המקרים שכתובים בה.

- **איך תיתכן תערובת ב"טריפה"?** הגמרא שואלת: איך ייתכן שתתערב בהמה טריפה, הרי אם הטריפות ניכרת, פשוט יוציאו אותה, ואם לא – איך יודעים בכלל שהתערבבה טריפה?
 - הגמרא מציעה מספר תשובות שבהם לא ניתן להבחין בין הבהמה הכשרה לטריפה:
 1. **בית מדרשו של רבי ינאי:** אומרים שהתערבבה בהמה שנדקרה מקוץ (כשרה, כי הנקב שטחי ויבריא) עם בהמה שנדרסה על ידי זאב (טריפה), ומבחוץ שני הנקבים נראים זהים.
 2. **ריש לקיש:** התערבבה בהמה כשרה עם בהמה "נפולה" (שנפלה מהגג). לשיטתו, גם אם הבהמה עמדה והלכה, היא עדיין ספק טריפה ודורשת בדיקה פנימית, ולכן אי אפשר להבחין ביניהן.
 3. **רבי ירמיה:** התערבבה בהמה כשרה עם ולד של טריפה, שלפי רבי אליעזר, הוא פסול להקרבה.
 - הגמרא מסבירה למה כל אחד מהאמוראים לא קיבל את ההסברים של חבריו (יש הבדל בצורת הנקב בין קוץ לזאב; לא כולם מסכימים ש"נפולה" צריכה בדיקה; לא כולם פוסקים כרבי אליעזר).
- **תערובת "מין במינו" – ומה עם סמיכה?** המשנה אמרה שאם התערבבו קורבנות מאותו מין, "יקרב כל אחד לשם מי שהוא". הגמרא מקשה: איך ניתן לעשות את זה, הרי הקורבן דורש סמיכה של הבעלים, וכאן לא ידוע מי הבעלים של כל בהמה?
 - **רב יוסף מתרץ** שמדובר בקרבן נשים, שהוא לא דורש סמיכה.

והדיון בזה ממשיך לדף הבא.